

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 19. junija 1981
Leto XXXIII. - Štev. 12
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

Ocena poskusa novega mandatarja Spadolinija

Za vlado demokratične alternative

Izhod iz krize je mogoč samo izven dosedanjega političnega okriva in s sodelovanjem komunistov - V Franciji se je to obneslo

Tako: sedaj je na vrsti Spadolini. Republikanskemu tajniku je predsednik republike Pertini poveril mandat za sestavo nove vlade, ko je vsem postalo jasno, da se Forlaniju rušijo tla pod nogami. Forlani je cepetal na mestu, ni bil poseben spraviti okoli mize za pogajanja predstavnike strank nekdanje vladne večine. Dejansko pa je Forlani plačeval svoje in račune krščanske demokracije. Svoje, zato ker voditelji italijanskih političnih strank niso pozabili, da je Forlani tri mesece imel v svojih predalih sezname in dokumentacijo o tajni framazonski loži «P2» Licia Gellija in o njih ni črnil besedice. Še več, vsi osumljeni funkcionarji so ostajali na svojem mestu in s tem ogrožali celo razvoj sodne preiskave. Vse to kljub dejstvu, da je celo demokrščanski tajnik Piccoli že nekajkrat prej izustil v javnosti zagone ten stavek, češ da je v Italiji v teku «framazonska zarota». Piccolija so tedaj vsi pozivali, naj pove kaj več, a je molčal, saj je vedel, da je v to zaroto vpleten dober del KD. Obenem pa je Forlani plačal račune svoje stranke, ki je izgubila vsako kohezijsko vlogo. Ni bila več povezovalni element možnih zavezništov, ni bila več sposobna posredovanja med strankami. Skratka, izgubila je osrednjo politično vlogo, na kateri je dolga desetletja gradila svojo oblast.

Tako Forlaniju ni uspelo, da bi rešil kvadrato kroga. Pogajati se je hotel, kot če se ne bi nič zgodilo. Razgovarjal se je s tajnikom PSDI Longom, ki je oktobra lani prisegel zvestbo Gelliju in njegovi «P2», razgovarjal se je z republikanci, ki niso hoteli slišati o «P2» in s socialisti, ki so mu obljubljali medlo pomoč, v isti sapi pa zahtevali zase predsedstvo vlade. Skratka, pogovor ni bil mogoč. Sodu je izbil dno predsednik republike Pertini, ki ga je razburilo sporočilo o dogovoru med KD in PSI, da bosta zavlačevali vladno krizo do upravnih volitev 21. junija. KPI je tedaj pozvala državnega poglavarja, naj vladnemu mandatarju postavi jasn časovni rok. Forlani je tedaj vrnil mandat, na njegovo mesto pa je Pertini poklical Spadolinija, tajnika PRI.

Spadolini se je lotil dela z nekoliko drugačnim stilom. Novost pa je vsekar v tem, da gre za laičnega predsednika vlade in da je KD izgubila tudi prestižno mesto v Palači Chigi.

Seveda nismo prav nič navdušeni ob spoznanju, da skuša Spadolini sestaviti vlado petih strank: KD, PSI, PSDI, PRI in PLI. Ohranja se torej diskriminacija do KPI, saj Spadolini natanko ve, da je to pogoj demokristjanov za sodelovanje v novi vladi. Še več, mnogi so tudi prepričani, da bodo demokristjani množično vstopili v Spadolinijevo vlado tudi zato, da bi bojkotirali vsak poskus spremembe dosedanje politike.

Jasno je torej, da KPI ostaja v opoziciji. Ta bo konstruktivna ali ostra, glede pač pa politiko, ki jo bo vodil Spadolini, pa tudi glede na sestavo nove vlade in ministre, ki jih bo izbral republikanski mandatar.

Še vedno pa poudarjamo, da je «nova politika» nemogoča brez novega odnosa do komunistov, edine zdrave sile v državi, ki ni vpletena v razne škandale in zarote. Ni mogoče moralna obnova brez stranke, ki je moralno čista. Prav tako ni mogoča gospodarska obnova brez delavskega razreda, ki se v večini identificira s politiko KPI.

Zato je politika demokratične alternative, ki jo predlagamo, cilj, o katerem morajo razmišljati vsi državljani in vse politične sile.

Celo nekateri demokristjani priznavajo, da bi jim za moralizacijo in obnovo stranke koristilo ostati nekaj let v opoziciji. KD bi se v opoziciji najbrž otesla nekaterih nemoralnih navlak, prevladale bi v njej ljudske sile in komponente. Toda poslati KD v opozicijo ni lahka stvar. Predvsem zato, ker se nekatere stranke nočejo odločiti. PSI si naprimer še dela utvare, da je obnova države možna samo v zavezništvu med socialisti in demokristjani. Mi pa poudarjamo, da je izhod iz italijanske krize možen samo, če stopita KPI in PSI na skupno ali vsaj sorodno pot in če se zavzemata za cilj demokratične alternative skupaj z drugimi laičnimi silami.

Pravijo, da je nemogoče? Zakaj? Mor-

da zato, ker tega noče Reagan? Videli smo, da je v Franciji mogoče to, česar si v Italiji ne upajo. In vendar je Francija v primerjavi z Italijo pomembnejši člen v zahodnem obrambnem zavezništvu, njena funkcija v Evropi je (skupaj z Nemčijo) vsekakor večja, kot pa funkcija Italije.

V Franciji je zmaga la levice, izvolila predsednika republike, socialistično vlado in novo večino v parlamentu. V vseh teh primerih je bilo potrebno zavezništvo med komunisti in socialisti, čeprav ni mogoče trditi, da so bili odnosi med KPF in Mitterrandom boljši od odnosov med KPI in PSI. Nasprotno, francoski komunisti so vsekakor manj priljubljen zaveznik in kljub temu se iz Bele hiše niso oglasili gromi, strela ni udarila v Elizejsko palačo in tudi palače v Parizu se niso porušile. Seveda, Francija je takoj nastopila drugače.

Pomislmo samo na novega francoskega zunanjega ministra, Cheyssa, ki je šel v Washington in Reaganove ljudi opozoril, naj se ne igračkajo z ognjem, ko preko dolarja prenašajo na zahodno Evropo «davek na inflacijo». Cheysson je branil neodvisnost Francije, kakor ni doslej še noben italijanski zunanji minister branil neodvisnosti in gospodarskih interesov Italije.

Demokratična alternativa pomeni prav to. Potisniti KD v opozicijo, kakor so francoski levičarji potisnili v opozicijo goliste in pristaše tehnokratske stranke Giscard D'Estainga.

Zaključuje se torej vladna kriza, čeprav ni še jasno, ali bo Spadolini res ugnel sestaviti novo vlado. Najbrž tudi zato, ker vsi čakamo na izide upravnih volitev 21. junija in na nova politična razmerja, ki bodo pokazala, kaj zares menijo italijanski državljani o vladajočih silah.

Tudi če bi Spadolini rešil vladno krizo, ne bo mogel rešiti splošne italijanske krize, ki se nadaljuje. Ta splošna italijanska kriza pa je gospodarskega in moralnega značaja. Rešitev pa je mogoča smo z odločnim preokretom, za katerega se borimo in bomo nadaljevali svojo politično akcijo.

st.s.

Nov izvršni odbor SSG

Za predsednika je bil izvoljen Bogo Samsa

Upravni svet Slovenskega stalnega gledališča je sprejel ostavko dolgoletnega zaslužnega predsednika Josipa Tavčarja in je izvolil za novega predsednika dosedanjega člana izvršnega odbora Boga Samsa, za tajnika Aceta Mermoljo in za blagajnika Silvija Tavčarja.

Do sprememb v izvršilnih organih osrednje zamejske kulturne ustanove je prišlo na željo dosedanjega predsednika Josipa Tavčarja, kateremu so se člani upravnega sveta zahvalili za dolgoletno požrtvovalno in uspešno delo. Josip Tavčar je bil dolga leta v vodstvu SSG, nato pa je bil dvanajst let njegov predsednik. Kljub večkratnim težkim trenutkom je bistveno pripomogel k stalni umetniški rasti našega gledališča. To svoje poslanstvo je opravljal s požrtvovalnostjo in globokim poznanjem gledališke problematike.

Še v tem mesecu bo upravni svet razpravljal o repertoarju in o proračunu Slovenskega stalnega gledališča za sezono 1981-82.

Kot je bilo objavljeno pozneje, je novi predsednik prejel glasove 6 članov upravnega sveta, ostali pa so se vzdržali ali niso sodelovali pri glasovanju.

Na seji upravnega sveta, oziroma pred tem, na sestanku Društva slovensko gledališče je tov. Edvin Švab prebral sledečo izjavo, v kateri je poudaril, da odstop prof. Tavčarja ni našel pripravljenih članov upravnega sveta SSG. V iskanju primerne osebe za novega predsednika je bilo nekaj podtikanj in opravljanja, zlonamernega širjenja izjav... Tov. Švab je tak način opredelil za »škodljive metode dela«.

Komunisti, člani SSG in upravnega sveta SSG so se o tem pogovarjali in govorili predvsem o profilu predsednika, ki naj bi bil eminentna kulturna osebnost. V nobenem primeru niso imeli namena predlagati, še manj pa vsiljevati svojega kandidata. Enostranski in dokončni predlog nas je presenetil, je zaključil tov. Švab, ker ni dopuščal nikakršne možnosti obravnave. Nasprotovanje enostranskemu postopku, ki odreja in zapira ostalim možnost dogovarjanja in sodelovanja pri tako važnih zadevah, so komunisti v SSG izrazili tako, da so se vzdržali glasovanja.

Komunisti so obenem dokazali zavzetost za probleme SSG z izjavo, ki zadeva ključna vprašanja in vsebuje priporočila novemu vodstvu slovenskega gledališča v Trstu.

Zaradi njene važnosti izjavo objavljam v celoti.

Bistvena in prva predpostavka za objektivno izboljšanje položaja SSG je ureditev finančnega položaja. Finančni trenutek pogojuje to, kar je za

gledališče bistveno: umetniško delo. Finančna stiska je že večkrat ogrožala sezono, opredeljuje pa umetniške izbire, ali bolje, zaustavlja določene ambicije, ki so za sleherno gledališče pomembne.

Drugi problem, ki čaka na rešitev, je kadrovska vprašanje. Tu mislimo predvsem na igralski ansambel, ki je maloštevilen in potrebuje svežih moči. V prvi vrsti je treba vzgajati domače kadre (gledališka šola, študij v Ljubljani), treba pa je privabiti tudi igralce iz Slovenije, vsaj dokler ne razpolagamo z mladimi domačimi profesionalci. Kadrovska politika nikakor ni lahek posel. Izbiira za gledališče terja od posameznika veliko veselja do igranja. Angažmaji igralcev iz Slovenije so povezani z raznovrstnimi zaprekami. Vprašanje pa je treba vsekakor na pristojnih mestih rešiti in ustvariti pogoje, da se bo lahko ansambel okrepil. Nikakor ne postavljamo v dvom kvaliteto ansambla SSG, skrbi pa nas kontinuiteta dela. Mladi igralci naj bi prišli v zrel ansambel in naj bi se z delom izpopolnjevali.

Tretja postavka, ki bi lahko tudi bila prva, so gledalci. SSG skuša z decentralizacijo (z gostovanji po vsem teritoriju) pridobiti za gledališče čimveč gledalcev. Potrebno pa je, da se pri tem angažirajo tudi druge kulturne in družbene sile zato, da bo gledališče našlo nove prostore in nova okolja, kjer lahko nastopa. Potrebna je zavzetost, tudi vodstva SSG, da se gledališče še bolj popularizira (v šolah, med društvi, med delavci, itd.). Gledališče nikakor ne sme biti samo v svojem iskanju novih privrženecv gledališke muze.

Na žalost je v naši deželi »delokrog« gledališča v bistvu omejen na slovensko stvarnost. SSG uvršča v svoj vsakoletni repertoar delo italijanskega avtorja. Dejstvo pa je, da je italijanski kulturni prostor v naši deželi oddaljen od SSG. Poznamo častne izjeme, vendar

še ni prišlo v splošno zavest, da je SSG drugo stalno gledališče v naši deželi. Drugo, vendar ne po kvaliteti; po predstavah, ki nastajajo v lastni »hiši« je SSG celo prvo, saj uprizori več predstav v lastni režiji kot italijanski Teatro stabile. Problem, ki smo ga nakazali, moramo vsekakor preučiti. Mi lahko ugotovimo, da ne dežela Furlanija-Juljska krajina, ne tržaška pokrajina in niti tržaška občina nimajo jasne kulturne in specifično gledališke politike, kjer bi tako italijanski Teatro stabile kot tudi SSG imela jasno opredeljeno in priznano vlogo in to na vsej deželni ravni. (»Vloga« si sicer gledališče najde, ustrezne oblasti in uprave pa morajo nuditi možnost, da se omenjene »vloge« lahko uresničijo na ... teritoriju).

Vloga gledališča neke manjšine je in mora biti zahtevnejša od drugih gledališč, kajti gledališče narodne manjšine je ustanova, ki mora delovati razčlenjeno, da lahko pokriva vse potrebe gledališke umetnosti: od gledališke in baletne šole, otroških in mladinskih predstav, pa do vplivov in direktne pomoči amaterskim odrom. Tako vlogo SSG bo moral upoštevati tudi zakon, na osnovi katerega bo gledališče prejelo finančno podporo.

Omenjena vprašanja se seveda odražajo tudi v samem življenju gledališč. Občutek negotovosti ustvarja med gledališčniki neprijetno ozračje. Bijeta se zavest, da je gledališče bistvena kulturna komponenta in dejstvo, da se tega statusa gledališču ne priznava, kot bi bilo treba. Ustvariti bi bilo treba tudi pogoje, da bi lahko obe stalni gledališči sodelovali in da bi SSG našlo pravo odmevnost tudi v italijanskem deželnem in vsedržavnem kulturnem prostoru.

Upravni odbor SSG in seveda vse kulturne, družbene in politične sile v naši deželi čaka torej delo, ki mora najti svoj odmev na vseh ravneh pristojnih krajevnih, deželnih in državnih oblasti.

Nagrada človečanske dobrote in vzajemnosti »Devinski grad« leto 1981

Vodstveni odbor Nagrade človečanske dobrote in vzajemnosti »Devinski grad«, katerega člani so poleg občinskega zastopnika tudi predstavniki osnovne in srednje šole z italijanskim in slovenskim učnim jezikom v občini, cerkvene oblasti ter gospodi Vilko Metlikovec, Romano Marcuzzi in Leopoldo Ples in ki mu predseduje princ Raimondo della Torre e Tasso, vabi tukajšnje občane, da prispevajo k finančni dotaciji ustreznega sklada.

Vodstveni odbor bo dodelil nagrado

otrokom in mladostnikom od 6. do 15. leta starosti, ki bodo signalirani s strani dveh predlagateljev; le ti morajo najkasneje do 15. julija 1981 dostaviti na slovo »Nagrada človečanske dobrote in vzajemnosti »Devinski grad« - 34013 Devin, svoje utemeljene predloge. Nagrade bodo deležne lahko tudi ustanove, skupine, društva, ki so se v občini odlikovala s pobudami in dejavnostmi, ki odgovarjajo namembam tozadevne nagrade.

Zainteresirani lahko nakažejo prispevke na bančni t/r števil. 4059/8 pri Tržaški hranilnici v Sesi Janu, naslovljenemu »Nagrada človečanske dobrote in vzajemnosti »Devinski grad« - Leto 1981«.

Spomin na Jožeta Srebrniča komunista in borca

Že v dvajsetih letih se je odločno uprl fašizmu ter se pogumno izpostavil žrtvam, odpovedim, preganjanju.

Bil je med prvimi v dolgem boju proti fašizmu in med prvimi v osvobodilni vojni, v kateri je žrtvoval svoje življenje.

Spominjamo se Jožeta Srebrniča kot dragega in velikega tovariša, prikažimo ga mladini kot vzor zvestobe svobodi.

Sandro Pertini

predsednik poslanske zbornice

Jože Srebrnič je bil rojen 28. februarja 1884 v Solkanu.

Še kot mladinec se je navzel socialističnih idej, kar bi kmalu privedlo do izključitve iz srednje šole. Leta 1907 se je pridružil socialdemokratski stranki ter začel aktivno delovati v solkan-skem Delavskem izobraževalnem društvu. Leta 1912 je bil delegat na IV. deželni konferenci socialno demokrati-ske stranke v Gorici. Poleg vodilnega goriškega socialnega demokrata dr. Henrika Tume je bil edini zapaženi slovenski socialni demokrat, ki se je v obdobju pred prvo svetovno vojno ukvarjal tudi s kmečkim vprašanjem in praktično delal med kmeti. Zagovarjal je potrebo, da socialno demokratska stranka organizira kmete ter skrbi za politični in strokovni poduk kmečkega prebivalstva.

Prva svetovna vojna je Srebrniča privedla kot navadnega vojaka 27. avstrijskega pešpolka na rusko bojišče, kjer se je s skupino somišljenikov prostovoljno predal ruskim vojakom. Ni hotel prelivati svoje in ruske krvi za interese imperializma. Kot vojni ujetnik je delal v raznih ruskih gubernijah in tam dočakal najprej februarско buržoazno, potem pa oktobrsko socialistično revolucijo.

Takoj po februarški revoluciji (1917) se je pridružil boljševikom, zato oktobr-ske revolucije ni le dočakal, marveč je v njej aktivno sodeloval.

Vendar je bil Jože Srebrnič že marca istega leta v Trstu in kasneje v Solkanu, kjer se je nastanil pri bratu Ivanu, kajti njegov dom je bil med vojno porušen.

Iz Sovjetske Rusije se je Srebrnič vrnil kot zrel komunista, zato mu stare metode, ki so vladale v socialistični stranki, niso ugajale. Bil je vnet zagovornik komunistične struje. Na konferenci, ki je bila dne 1. januarja 1921 v Trstu, je bil izvoljen v deželni odbor socialistične stranke.

Po ustanovitvi Komunistične partije Italije, 21. januarja 1921, je bil Srebrnič eden njenih najbolj vnetih pristašev. Močno si je prizadeval za vstop slovenskih socialistov v KPI. Po njegovi zaslugi se je tudi glasilo Delo močno razširilo po vsej deželi.

Na občinskih volitvah leta 1922 je kandidiral v Solkanu, ki je bil takrat še samostojna občina. Na teh volitvah so

zmagali komunisti in Srebrnič je postal podžupan. Fašizem pa ni mogel trpeti komunistične občinske uprave v goriškem predmestju in je že leta 1923 razpustil občinski svet.

Od državnoborskih volitev leta 1924 je tovariš Ivan Regent predlagal Srebrniča za slovenskega kandidata KPI. Partija je predlog sprejela in Srebrnič je bil dne 6. aprila 1924 izvoljen za poslanca. Bil je torej prvi slovenski komunista v rimskem parlamentu. Toda njegov mandat je trajal samo do 9. novembra 1926, to je do političnega udara, ki so ga izvedli fašisti ob podpori vse reakcije.

Na volitvah leta 1924 je navzlic hude-mu fašističnemu terorju KPI v Julijski krajini prejela nad 20.000 glasov in dva poslanca, tovariša Srebrniča in Gennarija. Volilni uspeh komunistov je razkačil fašiste in vso reakcijo, začudil pa je tudi slovenske narodnjake.

Zaradi svojega delovanja je bil Srebrnič izredno preganjan. Fašisti so mu začeli streči po življenju kmalu potem, ko se je vrnil iz Rusije. Že predfašistična policija ga je strogo nadzorovala in preganjala, preganjanje pa se je še bolj povečalo, ko je prišel fašizem na oblast. Niti parlamentarna nedotakljivost ni nič veljala. Fašisti so večkrat »obiskovali« Srebrničev dom v Solkanu. Pod pretvezo, da je poslanec v nevarnosti je policija njegov dom zastražila. V resnici pa ga ni stražila, hotela je vedeti za vsak korak tovariša Srebrniča, nadzorovati njegovo dejavnost, izvedeti s kom občuje. Celo na potovanju v Rim so ga spremljali policisti.

Leta 1940 so slovenske klerikalne oblasti Srebrniča aretirale ter izročile italijanski fašistični policiji. Dve leti je bil v zaporih, najprej v Postojni, nato pa v Trstu odnosno v Gorici, nakar so ga 6. januarja 1942 odpeljali v konfinacijo na otok Ventotene.

Po invaziji zavezniških vojsk na Sicilijo so ga premestili v koncentracijsko taborišče Renicci v Toskani, kjer je dočakal padec fašizma, 25. julija 1943.

Po sedemnajstih letih preganjanja, zapora in konfinacije se je vrnil domov, navezal stike z osvobodilnim gibanjem in oktobra 1943 odšel k partizanom.

• • •

Bila sem še otrok, ko sem prvič slišala pripovedovati o življenju in delu tovariša Jožeta Srebrniča iz Solkana, o temu neuklonljivemu nasprotniku imperialistične vojne, ki je dezertiral iz avstrijske vojske in se pridružil ruskim revolucionarjem. Izvedela sem tudi, da je moj oče poznal tovariša Srebrniča zato sem ga pred nedavnim vprašala, naj mi kaj več pove o tem revolucionarju in v kakšnih okoliščinah in kje ga je osebno spoznala.

Pred 37. leti je tragično preminil Jože Srebrnič, komunista, neuklonljivi borec za delavske in narodne pravice in junaški partizan. Med prvimi se je zanimal za obnovo slovenskega šolstva. O tem je govoril na prvi pokrajinski konferenci okrožnih šolskih nadzornikov, ki je bila pri Gačniku (Tribuša), partizanskim šolnikom in prosvetnim referentom iz vse Primorske.

Med povratkom iz Kožbane, ponoči, 11. junija, kjer je zborovanju sledilo skoraj 2.500 ljudi, je pri prehodu čez deročo Sočo skupaj z nekaterimi spremljevalci utonil. Njegovo truplo so našli pri Plavah ter ga pokopali na Dolgi njivi pri Prelesju. Po osvoboditvi so ostanke tov. Srebrniča slovesno prepeljali v Solkan.

Ob petindvajsetletnici njegove smrti je tov. Mirko Kapelj zbral podatke in dokumentacijo in uredil drobno brošuro iz katere smo črpali nekaj odstavkov.

O Ježetu Srebrniču je sedanjí predsednik republike, Sandro Pertini, povedal:

Jožeta Srebrniča sem spoznal na Ponzi, kjer sva bila konfinirana za časa fašizma.

Kot človek, ki je trdno veroval v boljši svet, je bil odločen in ni poznal kompromisov. Odkrival je plemenito dušo in je bil vselej pripravljen nuditi tolažbo in pomoč.

Povedal mi je to-le:

«Tovariša Jožeta Srebrniča sem spoznal na prvi pokrajinski konferenci okrožnih referentov za kulturo in prosveto in okrožnih šolskih nadzornikov iz Slovenskega Primorja. Zaradi jasnosti moram pojasniti, da so bili šolski nadzorniki imenovani od Predsedstva Slovenskega narodno osvobodilnega sveta in da je njihovo imenovanje imelo začasni značaj. Omenjena konferenca je bila pri Gačniku, nedaleč od Tribuše, torej na ozemlju, ki je bilo pod kontrolo IX. korpusa Narodno osvobodilne vojske Slovenije. Trajala je tri dni, od 19. do 21. maja 1944. Udeleženci so na kraj konference prišli v spremstvu zaščitne patrulje in torej preko relejnih stanic. Razumljivo je, da so zato morali imeti posebno propustnico. Poleg referentov za kulturo in prosveto ter okrožnih šolskih nadzornikov so se konference udeležili tudi predstavniki Narodno osvobodilnega sveta za Slovensko Primorje in Trst, med katerimi je bil tudi tovariš Jože Srebrnič.

Tam, na konferenci torej, sem spoznal tovariša Jožeta Srebrniča in med nama se je takorekoč že prvi dan skovalo osebno prijateljstvo. Ker sem o njem in njegovem boju že prej vedel mnogo, je, razumljivo, v meni, takrat mlademu fantu, zbujal veliko pozornost. Ta pozornost je bila toliko večja, ker je bil tovariš Srebrnič človek posebnega značaja. Odlikovala ga je predvsem skromnost pa tudi umirjena in poglobljena resnost. Izredno pazljivo je spremljal referate in prav tako tudi poročila o stanju v posameznih okrožjih. Rekel bi, da je prav tem dajal poseben pomen. Zanimale so ga tudi podrobnosti in razlike v posameznih krajih. Ni dosti govoril, je pa vselej zbrano in z velikim zanimanjem spremljal vsako besedo, ni pa imel beležnice in torej ni zapisal ničesar. Kazalo je, da vse, kar je bilo povedanega, vsrkava vase. Vse to je močno vplivalo name. Slučajno sem ob dolgi mizi, okrog katere smo bili zbrani, sedel nasproti njemu in sem ga zato lažje od blizu opazoval. Ko sem pred mnogimi leti slišal o njem pripovedovati, sem si predstavljal, da je to človek velike postave in da ima dolgo brado.

Ne vem, kako sem prišel do take predstave in reči moram, da se je ta predstava o njem na konferenci zrušila, kajti kot človek je bil nizke postave, brado je sicer imel, le da ne tako, kakršno sem si bil svojčas predstavljal. Obleden je bil v ponošeno vojaško uniformo, opasan z »giberno« in ob sebi je vedno imel staro italijansko vojaško puško. Še vedno mi ni jasno, zakaj je bil tako navezan na tisto puško, saj četudi bi jo bil moral uporabiti, ne vem koliko bi mu bila koristila. Niti ne vem če je v »giberni« imel naboje.

Po uradnih referatih v katerih so bile nakazane smernice za nadaljnje delo, in po poročilih s terena, ki so bila zelo različna, kajti vsak kraj je imel svoje značilnosti, se je razvila živahna razprava, ki je trajala kar dva dni in dobršen del noči. Slehera njegova beseda, ki je bila izrečena v razpravi, je izražala veliko vnemo za razvoj slovenskega šolstva, ki ga je uničil fašizem, strpnost

in širino pogledov pri obnavljanju slovenskega šolstva. Ni bil naklonjen pretiranemu izpostavljanju učiteljev in učencev, saj je bilo vsem našim ljudem, torej tudi otrokom, jasno, da je slovensko šolstvo obnavljala Osvobodilna fronta in nihče drugi. Nekateri, ki so delali na ozemlju, ki je bilo pod nadzorstvom partizanske vojske so menili drugače in nikakor se niso mogli sprijazniti s tistim, ki so zagovarjali previdnost in med temi je bil tudi tovariš Srebrnič... Vsekakor lahko poudarim, da je bil tovariš Srebrnič velik po duši, da je najtesneje čutil s ljudstvom, iz katerega je izšel in kateremu je pripadal, vsestransko razgledan in modern politik in streteg. Sicer pa bom, morda kdaj kasneje, o vsem tem še kaj več povedal ali zapisal...

Name, tedaj sem bil še mlad in prežet od mnogih načrtov za prihodnost, je tiste dni, ko je bila konferenca, napravilo zadržanje tovariša Srebrniča močan vtis še neko drugo dejanje. Vsak dan, po kosilu, je odšel na prostrano dvorišče in sekal drva, kar seveda ni bilo ravno nujno potrebno, še posebej za človeka, ki ni bil mlad. Mi, mlajši smo bili zares v zadregi. Najraje bi bili mi opravljali tisto delo, a sekira je bila ena sama... Po opravljenem delu je stopil do

bližnjega potoka in se do pasu umil ledeno mrzli vodi...

Hote sem prenočeval blizu njega. Pravim hote. To pa zato, ker sem želel z njim govoriti o zadevah, ki niso imele nič skupnega s konferenco. Želel sem izvedeti kolikor mogoče več njegovem življenju v vojski, v Sovjetski zvezi, o trpljenju v fašističnih ječah in konfinaciji, o stradanju zlasti v taborišču na otoku Ponza, želel sem dobiti čimveč napotil za bodoče delo. Pogovarjala sva se pozno v noč, izvedel sem marsikaj, vendar pa o sebi, tovariš Srebrnič, ni maral govoriti. Dejal mi je: o tem se bova še pogovarjala ob drugih prilikah, saj je pred nama še dolga pot... Žal je bila ta pot kratka. Ko je konferenca končala je tovariš Srebrnič odšel najprej na Tolminko in nato v Goriška Brda, kjer je imel vrsto sestankov in govorov in kjer so ga domačini nadvse prisrčno sprejeli, jaz sem se vrnil v spremstvu zaščitne čete preko relejnih stanic P7, P5 in P14 na stanicu P3 in nato na nadaljnje delo na Pivko. Toda, žal, po poldrugem mesecu sem izvedel za nesrečo, ki je zadela prijatelja in tovariša Jožeta Srebrniča, izvedel, da je ob povratku iz Goriških Brd, med hudim neurjem, utonil v Soči. Dolga pot, o kateri mi je govoril, je bila, na žalost, v resnici zelo kratka...».

Mima Kapelj Rapotec

Srečanje partizanskih učiteljev in prosvetnih referentov

V soboto, 13. t.m. je bilo v prostorih Doma učencev »Heroj Tito« v Kopru tovariško srečanje partizanskih učiteljev in prosvetnih referentov, ki so v letih 1943-45 delali na območju Južnoprimorskega okrožja, v katero je bilo tedaj vključeno tudi območje občine Dolina. Srečanje je bilo zelo prisrčno. Želja mnogih, od katerih nekateri živijo na Tržaškem, se je torej uresničila, za kar gre zahvala Odboru aktivistov OF južnopomorskega okrožja, ki ima svoj sedež v Kopru. Srečanje je bilo zelo prisrčno, za kar so poskrbeli tudi učitelji in učenci koprskе osemletke »Vojko Premrl«, ki so udeležence presenetili z zelo posrečenim kulturnim programom. Marsikateri od prisotnih je bil ginjen do solz. Vedro in obenem slovesno razpoloženje mladih se je prepletalo z obujanjem spominov na težke čase, ko se je začelo obnavljati slovensko šolstvo na Primorskem. Udeleženci srečanja so ob tej priložnosti počastili

tudi spomin 10 učiteljev in učiteljic, ki so padli med vojno ali umrli v nacističnih koncentracijskih taboriščih. Med njimi sta bila tudi mnogo obetajoča pomožna učitelja Jožko Turk in Hrenovic, ki so ga nacisti obesili kot talca v ulici Ghega v Trstu in Mira Bandi iz Prebenega, ki so jo nacisti ustrelili na Opčinah. Osrednjo šolsko oblast Slovenije je na srečanju zastopal prof. Silvo Fatur, ki je odboru partizanskih učiteljev izročil tudi posebno spominsko diplomu. Osrednji referat je imela tov. Anica Božič - Urška, bivša okrožna referentka za prosveto in kulturo. Na srečanju je bil sprejet tudi sklep, da se neke na Primorskem postavi spominsko obeležje v spomin na vse preminule učitelje. Po uradnem delu srečanja je bilo družabno srečanje. Naj omenim še to, da je bila ob tej priložnosti odprta zelo zanimiva razstava dokumentov in slik iz let, ko se je začelo obnavljati slovensko šolstvo na Primorskem.

M. Kapelj - Dolanski

Aktualen pogovor

Na jeziku samoupravljanje, v dejanjih dirigiranje

Mitja Ribičič: Nacionalistične težnje so pričujoče povsod, ker imamo avtarkične nacionalne ekonomije, ki se v federaciji med seboj prepirajo za stran tega, katera bo v danem trenutku bolje izkoristila kak predpis

Kako ste doživeli dogodke na Kosovu vi osebno in kako so jih doživljali v SR Sloveniji?

Dogodke na Kosovu so v vsaki naši vasi, občini, vsej Sloveniji vseskozi spremljali z vso resnostjo. Značilno je, mislim, da so v Sloveniji od vsega začetka razumeli, da to ni samo stvar Kosova ali Srbije, temveč stvar celovitosti Jugoslavije. Resda so se ljudje takrat, ko je bilo informacij malo, hudo jezili, ker so se morali seznanjati s tem po tujih televizijskih programih. Poleg tega občani niso zaupali prvim obvestilom, da je nezadostna čuječnost edini vzrok protirevolucije. Šele pozneje so sprejeli ocene kosovskega političnega vodstva in CK ZK Srbije kot pojasnilo dejanskih vzrokov. Kar se nas tiče, smo od vsega začetka ustvarjali zaupanje v srbsko in kosovsko politično vodstvo, ki edino lahko popravi položaj v pokrajini. Poleg tega, da smo pojasnjevali bistvo dogodkov na Kosovu, so nas dejansko ti dogodki spodbudili, da se ozremo deset let nazaj, v obdobje stopnjevanja nacionalističnih evforij marksizma pri nas in da se spomnimo presoje, ki smo jih izrekli takrat, kajti to presoje so še danes izredno pomembne.

Ali je po vašem mnenju kakšna zveza med nacionalističnimi dogodki pred desetimi leti in danes?

Mislim, da nacionalistični ekscesi izbruhnjo pri nas zmeraj, kadar smo v nekih kriznih obdobjih. To se je zgodilo pred desetimi leti, ko smo bili v boju za novo vlogo federacije, za odpravo državnega

kapitala, za odgovornost republik za gospodarski razvoj, in ko so vsi gnali vik in krik, češ da jih federacija vse izkorišča, in kakor ptiči v gnezdu odpirali kljune, da bi jih matjuška federacija pitala, namesto da bi odleteli iz gnezda. Že Kardelj nas je ob glasoviti slovenski »cestni aferi« opozarjal na to, da so pritiski, ki dobivajo razne oblike, v resnici inspirirani iz vodilnih struktur naše družbe v občinah, republikah in pokrajinah in da so celo nevarnejši od pritiskov množic ali delavcev, od prekinitve dela ali študentovskih nemirov.

Ko govorimo o izkušnjah, ki jih je treba povzeti iz kosovske situacije – čeprav ima tudi svoje tehtne izvore in korenine – bi se morali vprašati, v smislu celotnega jugoslovanskega razvoja, ali po sprejetju ustave in zakona o združenem delu nismo spet v neki krizni prelomni situaciji, ko se nosilci gospodarskega odločanja v združenem delu še niso afirmirali, izvršni organi, povezani z upravljaljskimi strukturami v bankah, pa s političnim blagoslovom še vedno delajo po starem.

Beograjski pesnik Dušan Radović je ondan v svoji jutranji oddaji »Beograd, dobro jutro« rekel tole: »Kdaj bosta združeno delo in delavski razred odločala o dohodku? Ko bosta prišla na oblast. To bo prišlo v eno izmed prvih lekcij marksizma.« Ali ni to prav tisto, o čemer zdaj govorite tudi vi?

V neki dobri analizi, ki je, mislim, še nismo napravili, bi veliko stvari postalo jasnejših. To Radovićevo satirično razmišljanje je

dobro, je zadeto. Stvar je v tem, da smo v resolucijah in definicijah že ustvarili samoupravno družbo, s papirji smo daleč in zdaj mnogi enačijo stanje na papirju z resničnostjo. V modi je izraz evrokomunizem, jaz pa bi lansiral izraz jugoevforizem. Na papirju smo evforični, nikakor pa ne dojamemo, da je tisto, kar delamo mi, težaven porod z vsemi komplikacijami, pri katerem naj bi se rodila nova družba. Vsi smo v besedah samoupravljalci, vse je idealno. Poglejte naše kongrese: vsak pomeni kakšen premik. Peti kongres je obramba pred stalinizmom, šesti je iskanje novega, začetek preobrazbe ZK, socialistične zveze, začetek samoupravljanja, sedmi kongres je programska usmeritev, na osmem smo opredelili samoupravljanje kot družbeni sistem in odtlej gre pri vseh naslednjih kongresih v resnici samo za odločno vztrajanje pri istem: da podremo barikade birokratizma in etatizma v tej smeri, da bo združeno delo prevzelo odločanje v razširjeni reprodukciji. Samo da to ne gre. Mislim, da je tudi neka evforija, s katero smo verjeli, da bomo zgodovinski proces rešili med dvema kongresoma, vzrok nekih razočaranj. Premalo razumemo, da je vse to zgodovinski proces. Pa tudi, kar zadeva to z nacionalizmom, bi neka analiza pokazala, da smo že zdavnaj opredelili vzroke velikih evforij, toda...

Večkrat se je govorilo o stenogramu pogovora, ki ga je imel Kardelj s političnim aktivom na Kosovu. Slišati je tudi več zahtev, naj se ta stenogram objavi, toda očitno so neki razlogi, ki to otežujejo. Ali nam lahko poveste, v čem je bistvo tistega, kar je Kardelj rekel kosovskim voditeljem 1977. leta?

Že bežen pogled na teze iz tega pogovora pokaže, da pravzaprav ne bi smeli biti presenečeni nad tistim, kar se je zadnje mesece dogajalo na Kosovu. Mislim, da je Kardelj 1977. leta, čeprav so bili poskusi, da bi ga dezinformirali, izrekel ocene, ki so tudi danes nadvse zanimive. Mislim, da jih je opozoril na vse tisto, kar danes v analizah ocenjujemo kot vzroke kontrarevolucije. Rekel je, da se težko strinja s tem, da je politični položaj tako dober, kakor trdijo, in da to vsekakor ne bo trajalo dolgo, če bodo še naprej delali tako, kot so delali dotlej. Če ne zagotovijo hitrejšega razvoja novih družbenopolitičnih odnosov ravno na Kosovu, če se družbeni in ustvarjalni dejavniki v pokrajini ne povežejo z ustvarjalnimi zmogljivostmi vse države, če bodo še naprej vztrajali pri odosih »razviti in nerazviti«, samo prek bančnih računov, če bodo vse merili po tem, koliko dinarjev se jim distribuira iz centra, če se bodo ljudje slepili, da bodo milijarde za razvoj iz Jugoslavije same po sebi rešile problem razvoja, če ne bodo vlagali v znanje, v delovne navade, če bodo še naprej gojili neki parazitski odnos do tistih, ki zagotavljajo sredstva, če ne bodo šli na dohodkovne odnose – potem se bo položaj kaj hitro zapletel. Nihče, nobena federacija ne more prisiliti nobene republike, da bi privolila v odnose, ki bi bili v neposrednem nasprotju tudi z interesi razvoja tistih, ki dajejo sredstva; pri zasnovi razvoja je treba upoštevati interese vseh, ker se bo sicer v sami pokrajini zanetil požar nacionalizma. Vidite, in to se je tudi zgodilo.

To je tema, ki je pomembna za vso državo: če krojiš pomoč po paroli: jaz tebi dajem, ti pa to uporabljaš, kakor hočeš, si ustvaril

elemente kapital odnosov, ki ne samo obremenjujejo gospodarstvo s kreditno-bančnimi obrestmi, ampak poleg tega zbujaajo tistemu, ki jemlje denar, občutek ločenosti, alienacije.

Ko je Kardelj govoril o nacionalizmu, je tovarišem na Kosovu povsem jasno povedal, da smo do včeraj po pravici govorili, da so za nacionalizem na Kosovu odgovorni Srbi, ker jih je bilo več, in da je njihova odgovornost za Albance v pokrajini preizkusni kamen boja proti lastnemu nacionalizmu. Zdaj – je govoril Kardelj – ko je na Kosovu večina Albancev, zdaj je očitno, da so oni odgovorni za enakopravnost, za položaj Srbov, Turkov, Črnogorcev in Muslimanov. Srbski nacionalizem je pričujoč tako kot vsak drug, vendar se proti njemu ni mogoče bojevati s pozicij albanskega nacionalizma. Govoriti o nekakšnem posebnem interesu albanske narodnosti na Kosovu – je trdil Kardelj – pomeni zbrati okrog sebe vse reakcionarne, dogmatske, liberalistične in druge sile. Nacionalizem na Kosovu ima tudi svoje objektivne vzroke tako v nerazvitosti kot v tradiciji, kot v zaostalosti, kot v zavesti, krvnem maščevanju in podobnih podedovanih in se lahko pojavi tudi v obliki neposredne kontrarevolucije. Kakor vidimo, je besedo kontrarevolucija uporabil Kardelj pred štirimi leti.

Pri tem je Kardelj rekel, da kajpada obstaja tudi albanska emigracija, da pa deluje že trideset let in da nam ni mogla škodovati. Škodujemo lahko samim sebi z ravnanjem v svojih vrstah. Ob tej priložnosti je Kardelj govoril tudi o nekih pojavih, da se nekateri voditelji na Kosovu oddaljujejo od ljudstva, o privilegijih...

Ali ni nenavadno, da se taka analiza – ne mislimo samo Kardeljeve, tudi tovariš Tito je bil na Kosovu 1969. leta – pojavi šele zdaj, in sicer, kolikor vemo, o tem vi prvi konkretnije govorite?

Treba je jasno povedati tole: kosovski nacionalizem ni bil edini otok nacionalističnega etatizma v Jugoslaviji. Tam je samo prišlo do evolucije, in sicer zato, ker je zadnja leta vsa Jugoslavija zares oportunistično ravnala v boju proti koreninam nacionalizma in tehnobirokratskim strukturam. Nacionalistične tendence so pričujoče povsod, ker imamo avtarkične nacionalne ekonomije, ki se v federaciji med seboj prepirajo za stran tega, katera bo v danem trenutku bolje izkoristila kak predpis, namesto da bi se vsi skupaj bojevali za afirmacijo združenega dela. O tem sem govoril ondan v socialistični zvezi Slovenije in rekel, da se danes po vsej Jugoslaviji ženejo za tem, kdo bo dobil kakšno dovoljenje za uvoz nekih surovin, reprodukcijskega materiala in podobnih stvari, mimo dogovorjenega sistema, kar je seveda samo hrana za nacionalizme.

V zadnjem času pogosto omenjamo besedo oportunizem. O oportunizmu, to je o nezamerjanju, o izmikanju temu, da bi odkrito razgrnili stališča, o »zamujujanju vlakov« se je govorilo tudi na najpomembnejših mestih, recimo na zadnji seji CK. Kako pojasnujete ta pojav: vsi imamo neke svoje aferice, vsi nekaj prikrivajo, v javnost pa pride komaj kakšna podrobnost o nesporazumu, in to največkrat, ko je že prepozno?

Poleg že omenjene prelomnice, na kateri

smo, je v spopadu med velikanskimi pooblastili izvršnih organov in bank glede na tako rekoč obrezvano združeno delo prišlo po mojih misli tudi do neke, morda bi lahko rekli, ideološke krize. Ustvarili smo neki sistem, zdi pa se mi, da mnogi med nami ne verjamejo in nimajo zaupanja vanj. Vsi imajo na jeziku samoupravljanje, mnogi pa se gredo varuše, ukazovalce. Nikoli nismo imeli več resolucij, v katerih smo jasno povedali, da je treba državo »zmanjšati«, prenesti njena pooblastila na združeno delo, in vendar nikoli ni bilo večje intervencije države, kot je zdaj. Nekateri ljudje ravnaajo, kot da smo v obšednem stanju, kot da je naš sistem ogrožen, kot da smo v neki sovražnikovi obkolitvi, ves čas vidijo neke zunanje sovražnike, nenehno stvari črno slikajo. Zanimivo je pogledati na primer, kakšne biltene dobivajo voditelji o tem, kako svet reagira na dogodke pri nas. Če bi sodili po teh biltenih, bi rekli, da so vsi proti nam, pa je v resnici čisto drugače: nedvomno smo država z največ prijatelji na svetu. To ni izmišljotina naše propagande: spoštujejo nas tako velike kot majhne države, naš ugled je v sorazmerju s številom našega prebivalstva nesorazmerno velik. Vendar pa smo vsi nezaupni, če kak tuji novinar kaj kritičnega napiše o nas, pripravljeni smo to pisanje razglasiti za sovražno, čeprav je govoril tudi o stvareh, o katerih dobro vemo, da so resnične: o krepitvi etatizma, o naši nemoči, da bi združeno delo prevzelo proklamirane pozicije itd.

Ko smo že pri tem: kako presoimate ta odnos politike do javnih občil?

Mislím, da smo zadnje tedne preresetali veliko stvari, predvsem, da časopisi, radio in televizija ne samo niso »tisti tam«, pred katerimi bi bilo treba kaj prikrivati, da niso niti sedma, temveč prva velesila v boju za javnost, za pošteno, objektivno in odkrito informacijo, ki je največje orožje naše družbe. Treba je povsem odkrito reči: so ljudje, so strukture, so politiki, ki ne marajo javnosti dela, in treba je jasno povedati, kdo je to in kaj to pomeni. Pri nas se veliko ljudi izogiba vsakemu stiku z javnostjo, pa ne samo to, ne samo, da se ne marajo javno izreči, temveč se jezijo na tiste, ki govorijo odkrito. Vse to je poskus, da bi stvari opravili na štiri oči, v ozkem foramskem krogu, brez odgovornosti pred javnostjo... Odnosi s tiskom so bili do nedavnega približno taki, kot so včasih videti naši pogovori s predstavniki kakih tujih držav: pridejo na pogovor z nami in nam prinesejo kup dosjejev, v katerih nas obtožujejo in kažejo, kaj vse piše naš tisk. Tako zdaj tudi nekatere republike dajejo v dosjeje, kaj piše njihov ali – »tuji tisk« o »njihovem« ali o »tujem« okolju, pa nastane videz, da je kriv tisk, seveda kriv zato, ker stvari javno razgrinja.

Kakor hitro smo rekli, da smo pluralistična družba, smo rekli, da smo družba z različnimi interesi. Pogostokrat slišimo, tudi zasebno od prijateljev politikov, kako ostro se v raznih forumih postavljajo drug drugemu po robu, v javnosti pa nič o tem. So v resnici ljudje, ki mislijo, da obstaja neka konvencija o medsebojnem nenapadanju

funkcionarjev, vsaj ne javnem. Ali to drži?

Ne bi rekel, da obstaja takšna konvencija, obstaja pa nesrečna navada, ki izvira iz časov, ko nismo priznavali protislovij, in kaže, da nam je to ostalo. Ljudje radi v zaprtem forumu najostreje razpravljajo, boje pa se, ko govorijo o protislovjih odkrito, da bo to »oslabilo Jugoslavijo«. Poleg tega nimamo kulture dialoga. Zlasti pa se še nismo navadili polemizirati o stališčih, ne pa o ljudeh. Mislim, da še zlasti drži pripomba, da ne sporočamo ljudem stališč raznih republik in pokrajin o posameznih, določenih temah. Dejansko vsak republiški list, kot lahko vidimo, razlaga stvar svoje republike – ne poda pa mnenja drugih. Mislim, da smo nasploh v fazi, ko moramo končati naslednji šolski razred, imenovan »živeti skupaj«, se dogovoriti o novih pravilih ravnanja skupnosti. Vsekakor je pogoj za to neka sodobna in mnogo bolj avtoritativna federativna uprava, ki je žal leta nismo ustvarjali. Leta smo napadali federacijo, kakor da je sramota delati v federaciji, in zdaj nimamo takega kadra, ki bi bil dovolj strokoven in dovolj avtoritativen, da bi objektivno in odkrito opozarjal na vzroke naših parcializacij, na zmotno ravnanje posameznih delov federacije...

Nedavno ste v nekem pogovoru z aktivisti SR Slovenije na Brdu pri Kranju rekli, da je smešno, kako zelo so se v Jugoslaviji okrepile nekatere agresivne lokalne sile. Rekli ste natanko tako: »smešno«.

V resnici je bil to »pogovor po pogovoru«, v katerem je nekdo rekel, da je zares smešno, koliko je vsem do ustanavljanja velikih imperijev in velikih držav znotraj te naše majhne Jugoslavije, in vsi enako mislijo, da bi morali imeti v Jugoslaviji posebno vlogo in posebno misijo. Vsak ima kake svoje specialnosti. Eni se vedejo kot Piemont, ki hoče Jugoslaviji pokazati, kako je treba delati vse te stvari, da pri njih nacionalnega vprašanja sploh ni več, kako je to pri njih urejeno, verificirano; drugi, tako kot mi v Sloveniji, smo prignali stvari tako daleč, da je naš policentrični razvoj ustvaril mentaliteto gorenjskega Kranjca, ki za nobeno ceno ne bi hotel priznati primata Ljubljani, ali mentaliteto Mariborčana, ki nikakor ne bo priznal »tistih močvirnikov«. Seveda je dal policentričen rezultat, a tudi pomagal povzeti ugotovitev o izgubi nekih iluzij, ni pa koristno, če vsi ti partikularizmi postanejo resna cokla skupnosti. Jugoslovanstvo ni samo enotni jugoslovanski trg, temveč mnogo mnogo več. Jugoslavije je najširši interes vseh narodov, ki žive v tem delu Balkana. Je porok naše varnosti, pogoj za obstanek vseh nas. Bojim se, da je o tem zdaj treba čim pogosteje govoriti, ker mnogi identificirajo Jugoslavijo z zvezno upravo, z nepriljubljenimi ali napačnimi ukrepi, z ravnanjem različnih zveznih organov. Če k temu dodamo navijanje za kratkoročne republiške interese, iz tega tedaj nastane neki kritičen odnos ne več do uprave, birokracije, temveč do Jugoslavije. Ali je dovolj jasno, da je vsak napad na Jugoslavijo – dejansko napad na vsak poseben del Jugoslavije, na vsako republiko, pokrajino, na vsako občino?

Volitve v družinskih posvetovalnicah tržaške občine

V družinskih posvetovalnicah tržaške občine so redno potekale volitve, kljub temu, da je nadzorni odbor odbil predlog za volitve, ki ga je postavil zdravstveni konzorcij.

Predstavnice koordinacijskih odborov smatrajo te volitve veljavne, prav zato, ker so z njimi toliko časa odlašali in predvsem, ker dajejo možnost da se končno lahko začne z rednim delovanjem teh struktur. Med srečanjem s predstavniki KPI, PSI in KD (odsotni so bili predstavniki LpT in Ssk, čeprav so člani zdravstvenega konzorcija) in članom deželnega sveta za zdravstvo so zahtevale takojšnjo razrešitev situacije. Predvsem je važen problem finansiranja od strani dežele, in vzpostavitev posebnih strokovnih tečajev za operaterje. Odločno odklanjajo predlog člana deželnega sveta za zdravstvo, ki predvideva eno družinsko posvetovalnico na vsakih 150 tisoč občanov (to pomeni, da bi v naši pokrajini imeli le dve taki službi, kar je očitno premalo).

Tudi operaterji družinskih posvetovalnic so s svoje strani sestavili dokument v znak protesta proti deželi in drugim ustanovam, ki takorekoč preprečujejo redno in tekoče delo v posvetovalnicah. Odklanjajo tudi določila nadzornega odbora, ki hoče, da se volitev udeležijo vsi občani in ne samo dejanski uporabniki družinskih posvetovalnic, kot to predvideva občinski zakon. Demokratično vodenje take službe je mogoče samo s sodelovanjem uporabnikov, ker samo oni lahko pomagajo k rešitvi različnih notranjih problemov (podobno se dogaja tudi v šolah).

Zdravniki, ki delujejo v okviru družinskih posvetovalnic so medtem začeli s stavko, da bi opozorili na pomanjkljivosti in nespoštovanje nalog, ki

jih ima dežela. Od lanskega septembra namreč, še niso dobili plačanih delovnih ur. Kljub temu, da je dežela dodelila 200 milijonov za potrebe družinskih posvetovalnic v letu 1980, ni še tega denarja odštela zdravstvenemu konzorciju. Za tekoče leto pa se še ne ve, koliko denarja bo na razpolago. Vse to ovira koordinacijske odbore družinskih posvetovalnic pri raznih materialnih potrebah, kot so popravila prostorov, nakup primernega pohištva in podobno. Dežela ni, med drugim, spoštovala svojega lastnega zakona (št. 81 iz leta 79) ki predvideva strokovne tečaje za operaterje. To pa povzroča nevšečnosti tako uporabnikom kot operaterjem samim.

Tržaška federacija KPI je v svoji noti poudarila, da je odločitev nadzornega odbora v strogem nesoglasju s pravilnikom, ki so ga leta 1979 izglasovali v tržaškem občinskem svetu (in ki ga je tudi kontrolna komisija sprejela) ker se ne sklada z deželnim in državnim zakonom, ki pravi, da so odločitve naloga krajevnih ustanov, katerim take službe pripadajo. Med drugim komunisti podpirajo zahteve uporabnikov po tehtnem pregledu pravilnika o družinskih posvetovalnicah in po čimprejšnji finančni ureditvi s strani deželnih organov.

„Ob zaključku redakcije smo zvedeli, da so na srečanju, ki je bilo v sredo, 17. junija, proglasili volitve za neveljavne. Predsednik Zdravstvenega konzorcija, Pessato, je »izvoljenim« predstavnicam obrazložil, da je deželna kontrolna komisija zavrnila pravilnik, ki naj bi urejeval delovanje posvetovalnic. Dejal je, da bodo lahko sklicane redne volitve šele, ko bo pravilnik povsem regularen. Medtem pa se stavka operaterjev še nadaljuje.

Kako je mogoče?

Konec prejšnjega tedna so bila naša srca nekje na dnu globokega vodnjaka sredi rimskega podeželja, kjer se je tri dni boril s smrtjo in temo šestletni otrok Alfredino. Po nesreči je padel v 61 metrov globok rov, kamor so se med reševalno akcijo osredotočila vsa naša upanja. Doživljali smo srhljivo tragedijo otroka in staršev, obenem pa nas je grabil bes zaradi nemoči, ki se je izkazala v trenutku otrokove tihe in krute smrti.

Ko umre otrok je tako, kot če bi z njim umrlo vse človeštvo. Vsak izmed nas je bil prizadet, ko se je utrgala življenjska nit nedolžnega bitja, ki bi rado živelo v brezskrbnih letih otroštva, polnih sanj in nad. Vse to se je končalo v hipu, ki je trajal celo večnost, mnogo več kot tistih 70 ur pod zemljo.

Grabila nas je jeza, pomešana z obupom, ko smo spoznali koliko napak je bilo storjenih med reševalno akcijo. Gledali smo nemoč srčnih gasilcev, ki še danes nimajo ustrezne opreme. Tisočkrat smo prekleli vrh, ki se je utrgala v trenutku, ko je z njo zvezal otroka na dnu vodnjaka srčni in pogumni Angelo Licheri, prostovoljni reševalec, brez izkušenj in tehnične pripravljenosti, ki ga je na dno vodnjaka gnala ljubezen, zavest človeške solidarnosti. Ni naključje, da je Angelo komunist.

Sedaj, ko se je vse končalo, se sprašujemo, kako je mogoče? Kako je mogoče, da v Italiji ni tehnične in strokovne pripravljenosti, organiziranosti, koordinacije, ki bi najbrž omogočile pravočasne posege in tudi rešile otroka.

To je vprašanje, ki smo si ga zastavili že velikokrat prej. Po katastrofi v Vajontu, po potresih v dolini Belice, v Furlaniji, v Bazilikati. Vsakokrat smo morali ugotavljati, da je Italija, sedma industrijska velesila sveta, nepripravljena v takih primerih. Morda zato, ker solidarnosti ni mogoče kotirati na borzah, ne nosi dobička in tantiem. Vse je prepuščeno dobri volji, improvizaciji, naporom posameznikov, fantaziji.

Tragedija v Vermicinu je po splošnem mnenju pokazala, da obstajata dve Italiji. Italija uradnih proslav, brzozavk in spletkarjenja, nemoči in lenobe birokratskih aparatov, proti tej Italiji pa ostaja drugi del, ki je zdrav in pogumen, ki mu ni mar za tantieme in korupcijo, a je pripravljen žrtvovati svoje življenje za otroka. Ki ve, kaj je človeška solidarnost.

Bo strahotni nauk iz Vermicina kaj naučil voditelje državnega aparata? Ne vemo. Upati je le, da bo odslej tudi javno mnenje pozornejše na pojave neučinkovitosti in nemarnosti. Ne gre samo za moralno vprašanje, pač pa za usodo posameznikov in celotne družbe.

***

Domači pevski zbor »VESNA« je nastopil na partizanskem prazniku, ki je bil prejšnjo nedeljo v Križu

Mnenje ...

«Še enkrat so dokazali, česa (ni)so sposobni!» Ko slišiš te besede, in zadnje dni jih slišimo ob vsakem koraku, dobro veš na kaj se nanašajo. Veš, da govorijo o malem dečku, ki je zaradi malomarnosti in neodgovornosti ostal neskončno dolge ure v temnem in vlažnem podzemskem rovu. Reševalna akcija je potekala tako, kot smo vsi videli po televizijskih ekranih. Toda, ali je bilo res potrebno, da vse tri italijanske televizijske mreže neposredno prenašajo pozno v noč kar se je dogajalo okrog arteškega vrelca v Vermicinu? Slej ko prej je bila to psihološka muka, ki te je priklenila pred televizijo. In tisti trenutki, verjetno zadnji utripi otrokovega življenja, ko je njegov jok pretresal zvočnike in zrca vseh? Komu ni stopilo srce v grlo? Potem pa nič več. Vsi upi so padli še globlje, še bolj proti dnu rova.

Nikogar ne moremo obsojati. Pač. Lahko obsojamo tisto, česar v Italiji, žal, še nimamo: organizacije, pripravljenosti in koordinacije. Kolikokrat so pred tisočeriimi žrtvami potresov in poplav slovesno obljubili, da je zadnjikrat, da take neusklajenosti v reševanlih akcijah ne bo nikoli več? Ostalo pa je vedno samo pri besedah. Toda lahko rečemo, da je do danes še vsak potres terjal stotine žrtev, na razpolago pa je bilo, vsaj v prvih dneh, le malo pomoči, tokrat pa se je šlo za enega samega otroka, okrog katerega se je sukalo desetine ljudi, prostovoljcev, akrobatov, pritlikavcev, res, za vsakogar nekaj. Življenja pa mu le niso rešili. Danes, ko je takorekoč že vsega konec; slišimo razne komentarje, spoznavamo kako je reševanje dejansko potekalo, slišimo nasvete, ki jih tiste prve ure ni nihče poslušal. Vse to nam prinaša tisk in televizija, ki je prav tiste prve ure, še polne upanja in gotovosti, prenašala 50 milijonom državljanom sramoto pomanjkljivosti struktur, neupoštevanja zakonov, improvizacijo, neurejenost...

Mnogi so tudi rekli, da je moral sam predsednik republike zahtevati mir in tišino, ko se je še enkrat nekdo spustil v rov. Toda, ali je bila njegova prisotnost na kraju nesreče res tako potrebna? Veliko bolj potrebna je bila prisotnost tehnologije, s katero so Italijani ustvarili po svet tako velike reči. Ali se nihče ni spomnil na velika podjetja, ki razpolagajo s sofisticiranimi vrtnalnimi stebri? Koliko vprašanj bi si lahko še postavili? Dejstvo je, da je otrok umrl. Morda bi kljub vsemu umrl, toda kljub vsemu bi lahko odgovorni pokazali malo večjo zavzetost.

Dvomi in vprašanja obstajajo in bodo še dolgo na dnevnem redu. Obljube, ki so jih odgovorni dali že ob potresih, pa bodo prav tako še dolgo ostale samo pri besedah.

PRAZNIK KOMUNISTIČNEGA TISKA

Opčine - Prosvetni Dom

26./27./28. junija

Petek, 26. junija

Ob 18. uri Odprtje
Ob 20. uri Nastop mladine vzhodnega krasa

Sobota 27. junija

Ob 18. uri Odprtje
Turnir v briškoli
Lov na zlato
Ob 19. uri Godba na pihala iz Trebč

Nedelja, 28. junija

Ob 16. uri Odprtje
Ob 18.30 Folklorna skupina SKD Tabor
Ob 19. uri Godba na pihala s Korošcev

Pozdravila bosta
posl. **JELKA GERBEC**
tov. **FAUSTO MONFALCON**

Dobro založeni kioski
Vsak večer ples z ansamblom «The Lords»

Sekcije KPI vzhodnega krasa

Na prazniku tista v Dolini je bilo tudi letos pestro.

PRISPEVKI

Ob vpisu naročnine prispeva Ladi Širca, Šempolaj 50, 4.000 lir za sklad DELA
Cattonar Franc iz Križa, prispeva 4.000 lir
Sedmak Zofka iz Križa, prispeva 4.000 lir
Josip Bolčič, Boljunec; 4.000 lir
Korošec Zdravko, Boljunec, 4.000 lir
Koradin Mario, iz Doline, prispeva 10.000 lir za sklad DELA
Cesar Marija, ul. Molino a vento, 4.000 lir
Vsem toplja hvala!

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipo/lito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst